

ССРЭ-нің Улус ажыл-агый чедишкннериниң делгелгезинде

ЧҮҮКТЕРНИ
АГААР ЧЕДИРИП
ТУРАР...

Мырыял чоккук үгө чедир-ле «келер үенин транспорт» деп адал турган төлө-вилел ам бөгүн херек кырында бүткөн. Магистральдык хоолал ишти-биле ийн бүдүн чартык тонна чедир деңизин ийиз-бүрү чүктөрүн чедирип болур. Чүктүгү контейнерлерин тирпи каан агаар хоолал ишти-биле шакта 30 километр дүргөн чедир. Илал арга хари ута 21 автомашина болгаш бекки кижини кылар ажылап солур.

«Трансфевтаоматиканын» кылган магистральдык дам-чыдыла хоолалын македин ССРЭ-нің УАЧД-де «Машина тузу» павильонда делгел көргүскен.

О. НАЗИН.

МЕТРОГА
ХЕРЕК ШЫВЫГ

Ол шывыг метрополитен станцияларын чер иштиня сугарындан камгалаар. Ынчангаш оң хеври станциянын архитектуразындан хамааржыр. Станциянын дээ-вириинин сантимер бургуу-нынын шывыг кылдыр шывар агаар болбай.

Сугдан камгалаар шил тек-столиттен кылган шывыг — метро тудугуларында чаа чүтү. Ону дорт булуңтук па-нельдерден эптеп алыр. Олар-нын иштиня талазы ак баа-лы-биле шытынган. Мооң мурунда ажылап турганы даг-дүктүг цементтен шил тек-столит эки болгаш таарым-чалыг болуп турар: эптеп-риниң ажылы ийн катан чин-гезин, шымын бөлүп алыр дөрт катан дүргөзүн, а кон-струкциянын ишти деңизин оң-тол катан чингеп апарган. Оон ангыла шукатуралар аялал херек чок апарганын ужу-рундан септеп-риниң үчүр ча-рыгдаллар ажак кызырылган. Чер иштиня шывыг шымын Москвага эң баштай «Туре-невская» станцияда кылган. Оон дээвири ону чер ишти-ниң сугарындан кыныштыг камгалап турар.

«Метропротранс» институ-дунга кылган ол чаа туду-дун ССРЭ-нің УАЧД-де «Транспорт тудушукун» па-вильондан тода билип ап бо-лур.

Г. ГИНАНСКИЙ.

КОЛБАСА
КАРТЫ

Колбасанын шынарын басыравазы оон шытынган целлофан картан хамаар-жыр. Колбасанын дашын

шывар автоматтар ийн кезек целлофан лентадан узун дур-гар тигил картты хырбаап кылып турар. Ындыг арга-биле кылдыг чамдыкта оон баш-тайгы хеври өскөрүлүр, дески эвес апар.

Киевти Ленин орденниң эит комбинатында чогадып кыл-ган чаа автомат чачыс целло-фан лента-биле дашын дол-гандыр орап турган, колбаса картан хырбаап кылдыр. Ын-жиг ийн карт карт болур. Ынчангаш колбасанын шына-ры баксыраас.

Киевти эит комбинатында, Борисовский «Политиз» за-водунга иштерген ол чаа чүтүдү сүт болгаш балык үлөтүрүгө ажылап болур.

Л. СКОРУПА.

ХЕРЕКСЕЛДИН
МЕРГЕЖИЛИ

Өрүмнөр буржаш резеттер чоңдурары дугаагаалыг мер-гежее ажыдагында колдунда дагып турар. Чүтүлөккү карактыг болгаш шевор хол-дарыг дузазы-биле ындыг херекселерин кылып ап болур. Ынчангаш-даа ол бүгү субъек-тивтиг шынарларын булун хем-чээр универсалдыг херексел-септү болур. Ол херексел ре-зетин шын чоңдурарын кылар

арганы берип турар. Биргээр чугалаарга, оон дузазы-биле анаа өрөңнети кижиге безин бедик шынарлыг шын чоңду-рулганы кылып болур.

Күш-ажылдын бүдүрүктү-дүү ол херекселди ажылап турда ийн катан бедик, үрей кылар чорук болдунмас.

Москвада В. Д. Леваков-туд чогадып кылган ол херек-селди ССРЭ-нің УАЧД-де «Машина тузу» павильонда делгел көргүскен.

О. ПАВЛОВ.

ӨӨРЕДИР -ДАА,
ШЫЛГААР-ДАА

ССРЭ-нің УАЧД-де «Нефть үлөтүрү» павильонга келген-дер «Кобра-2» деп кылар бол-гаш өөредир машинаны ажакк соңуургап туралар; ону Гроз-ныйн нефть институту чо-гадып кылган. Ол машинаны айныл чок чорук техниказы-нын талазы-биле программ-чылган өөредилтенин болгаш экзавен хүдзеп алырының чепсээ кылдыр ажылап тур-рар, ол ийн режимниң өөре-диге болгаш экзавен. Бирги режимде — тускай өөредилте херекселди ажылап болур, ын-да айтырг дугайында ин-формациянын бижеп, а ин-формацияны тускай дем-дизиле немелде медээлээр-ин айткан, өөренип турар кижиге оларның дузазы-биле харызын тургузар. Бир эвес оон харызын шын болур бол-

за, машина дараазыда айты-рыга харылыаарын чөпшээр-рээр. Хары шын эвес болур болза, шын кылдыр харылыа-рыга херек информация бар арыннын (параграфтын) ду-гаарын айттып болур. Ол айты-рыглыг өөредилте доостурга өөренип алган билинин дем-дизин үндүрер. Ол чорук мате-риалды шынгаалып алганынын хире-чегезинин дугайында түнел үндүрер, өөренип ал-ганынын дедилетин шын тодара-дыр арганы бээр.

«Экзавен» деп режимде — өөренип турар кижиге чүтүлө эргежок чугула программачыл-кан айтыргылар бар өөредилте херекселди ажылаар. Шын азы мете-даа харылыаан бол-за, машина дараазыда айты-рыга харылыаарын негээр. Оон утпас системазы хары-нын шынарын сактып алыр. Экзавен доостурга, билинин деңгээлин дугайында маши-на дашынаткан, чогуур таар-жыр демдизти салыр.

«Кобра-2»-нің тергени онза-гай чүтүлө болза, ол шын-даа, мете-даа харылыаарын сактып алыш, экзавен дугаагаал кижиге билинин демдизин бол-гаш шын эвес харылыаан ай-тыргыларын дугаагаарып хары ута башкага айттып бээр болур.

Бо чаа чүтүлө айтыл чок чор-ук техниказынын талазы-биле быжыг билгилерин нефтьчиле-рин чедип алырыга дузалап турар.

С. ЛАРИНА.

(ССРЭ-нің УАЧД — СЭТА).

ХААКТЫГ СЕЛГУУСТЭШКИН.

С. ФЕОКТИСТОВТУН ФОТОЗУ.

Чаа маркалар

ТӨӨГҮДЕН
АРЫННАР

ССРЭ-нің харылаа мин-стерство элзэн каш чаа маркалар үндүргөн.

Чурукчу Н. Шевцовтуд кылган бияни маркада Рос-сияга революция шимчээшк-ниниң хоочун ажыдакчызы Е. Д. Стасованын портретин чураса. Партиянын даалгаш-биле Стасова Петербургда болгаш Орелда, Тбилисге болгаш Москвага кайгыт бай-далга ажылап чорган. Октя-брь революциянын тилзэн соода Елена Дмитриевна партиянын үндүртүрү ажал-дыг турган. Бо марканы ол революциянын төртүтүнгенин-ден бээр 100 чыл болганыга тураскаалып үндүргөн.

Совет Эволюциянын Маршалы Р. Я. Малиновскийни төрт-түтүнгенинден бээр 75 чыл бол-ганыга холбаштыр чурукчу В. Писменовтук маркада үн-гел. Кайгыткыч полковник Р. Я. Малиновский Сталинград чоңуга. Ук-аинил Румининиң болгаш Венгриянын хостарда фрон-тулар команданылап турган он-за шыларга. Бо чаа марка-шылгарапай шериг наалы-никтериниң алдарына турас-каалып үндүрер бөлүк мар-каларын баштайгыдылар.

Свердловск хоорайны 250 харлазын А. Аксентийч чуразын марканы үндүргөн. Ында үч кижини көргүскөн: Уралдын шаандагы ус-шесер, хамааты дайып үзүнгөн кыл-дыг гвардейжизн база алгы үениң анык ажыдакчы. Би-жемети: «Свердловск хоорай 250 харлазы».

Модала эртемден болгаш политиктиг ажыдакчы Д. К. Кантмариниң төртүтүнгенин-ден бээр 300 чылдын оң порт-ретин чурасап (чурукчу А. Коржиканын) марканы үн-дүртүп демдизти. Кантмарин Бирги Петрун чоң айты-рылар талазы-биле сүмел-чери чорган. Ол ажылаары-нын барык-ла шугутуун Рос-сияга турган бижеп. Пат-риотчу чорук. Балканирга Россиянын депшилетел ролун Кантмарин номнарында чуга-лап чорган.

Шылгарапай азербайжан шүлүкчү Имамеддин Насим-нин портретин оон төртүтү-нгенинден бээр 600 чыл бол-ганында үндүргөн маркада чураса. Ол персид болгаш араб дыларга бижип чорган. Кижиге үндүргөн ол магадиз чаа-гай чүдүлгенин дөңгөзгөн-дир деп баштык, хосталгаже улустарын кийгирип турган. Ону шажында узур дээш дең-изер чүтүлө чок каржы шаажы-лаан: динриге келжип сооп каапкан. Насиминиң чогаал-дары Чооку Чөвү чүтүе бол-гаш «Орта Азияда сурагжаан. Марканың чурукчуу — В. Пи-менов.

Бүгү-эвилелдин филатели-стер нитиляниин парлаага болгаш пропалага килдиз-нин улуг референтин.

И. ВАКС.

телевидение

НОВАРЬ 21-ДЕ

МОСКВАДАН

15.15— Бивүт телекөргүзүт. «Каң канчап катаныл». Хей сериялыг уран-чечен телефильм. 1-ги сери. 16.20— 16.30— Чапсар. 16.30— «Анык үнөр». Бүгү-эвилелдин телекөңүрүзүнүн лауреатары-биле Москва метрополитени-нин тудугуларын ужурагышынын. 17.45— «Поэзия». 18.00— «Уе». Информастыг программа. 18.30— Уран гим-настика талазы-биле делетей чемпионаты. Нидерландтан дамчыдыла.

КЫЗЫЛДАН

19.45— Уругларга фильм. 20.05— Телемедалер. 20.20— «Баштайгы орун». Уран-чечен фильм. 20.40— Телемедал-ер. 20.50— Чарлаалар, реклама. МОСКВАДАН

21.00— «Киргизия чуртга репорттап тур». 21.50— Кон-перт. 23.00— 23.30— «Уе». Информастыг программа.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

1973 чылдын ноябрь 24—25 хүнеринде делетей болгаш Бү-гү-эвилел конкурстарынын лауреады, Соңгу-Осетин АССР-нин алдарыг артист Владимир Макаровтун коштерти болур. Ону «Электрон» деп хажыг ансамбли үдээр. Концерттер хүтүң-не 13.16 болгаш 20 шактарда эгелээр. Кассалар Политиктиг чирдылышкын бажычыга база «Саян» университетинин 10 шактан эгелеп ажылаар. Коллективтиг чыгыларын хүлээп ап турар. Адреси: Кызыл хоорай, Найырал куудучузу, бажып № 59, телефон 49-40.

ТЫВАНЫЧ КҮРҮНЕ
ФИЛАРМОНИЯЗЫНЫ ДИРЕКЦИЯЗЫ.

КАНСКИДЕ № 12 ПРОФЕССИОНАЛ-ТЕХНИКТИГ
УЧИЛИЩЕ (ПОС-ТАВЫНЫН) 1973—1974 ЧЫЛДАРДА
ӨӨРЕНИКЧИЛЕРНИ ХҮЛЭЭП АП ТУРАР

Өөренип тускай эртеми: пос-тавычы, аргыкчы, дескилек-чи-шиммичи.

Өөренип хуусаазы 11 айлар дургузунда.

8 класс дооскан, 15 хардан өөрү уурларын алча хүлээп алыр. Хүлээп алган кижини халас чем-биле, иштин чуртталга бажычы-биле хандырар, 22 рубль түнүгү стипендия бээр, ха-лас хепти азы оң ашазын база бээр.

Бүдүргө практиказын (5 ай эртен соода) үзүмде ажал төлөврин бүрүнү-биле төлөп бээр. Уканишде библио-тека, спортта болгаш спорттоол ажалдап турар.

Училищени дооскаарн бүдүрүлгеге ажалдагышаан, пос-тавы талазы-биле кезжүн техникумга (60-ла черде) конкур-ска өөренип кирер. Ийн чыл ажалдаан соода ук бүдүрү-гө чери өөреникчи институтке өөредип чоруур болгаш ко-вудеткен стипендияны талээр.

Кирерде дужаар чүдүлгө: библиришкын, эртем-би-линин дугайында документ, автобиография, чурттап тур-ган черинден шынылга, паспорт азы төртүтүнгенин хере-чмелди.

Библиришкынни 1973 чылдын ноябрь 15-тен эгелеп хүлээп ап кирипкен.

Кичээлдин эгелээр — 1973 чылдын декабрь 1-де.

Училищени адреси: Красноярск крайиниң Канск-6, Ок-тябрьын 40 чыл куудучу, 162, автобус № 1, доктар чери-ховен-саазын комбинатынын Культура бажыны.

ДИРЕКЦИЯ.

ЧАА ЧЫЛДЫЧ БЕЛЭЭНГЕ

Чаа 1974 чыл чоошулап оор.

Доргу-торелдеринге, таныштарыгарга чаа чылдын өң-эки белз болур чүтү болза күрүнениң 3 хууаг иштиня чээшкнниң ойнаашкыны болурун утпаар.

Бо чээшкнниң талазы-биле ойнаашкынын тиражы 1973 чылдын декабрь 30-де Москва хоорайга болур.

Декабрь 1-ге чедир ол чээшкнниң облигациязын чийк өрт-ке-биле—10 рубль 50 копеек-биле 10 рубльын, 20 рубль 10 копеек-биле 20 рубльын сактып ап болур. А декабрь 15-тен 30-ге чедир 10 рубльын облигациязын 10 рубль 25 копеек-би-ле, 20 рубльын—20 рубль 50 копеек-биле сактып алыр алаар.

Чээшкнниң талазы-биле ойнаашкын тиражы чылда сес удаа: февраль 15-те, март 30-де, май 15-те, июнь 30-де, август 15-те, сентябрь 30-де, ноябрь 15-те болгаш декабрь 30-де болур.

20 рубльын облигациязын 5000, 2500, 1000, 500, 100 бол-гаш 40 рубльын ойнап ап болур. А он рубльын облигаци-зынга ойнаашкынын чартымы ойнап ап болур.

КИНО

НОВАРЬ 21-ДЕ

НАПЫРАЛ: «Иван Васильевич профессиязын солуп ту-рар» 9.40, 11.30, 13.20, 15.10, 17.00, 18.50, 20.40. шак-тарда.

«КАД-ХЕМ»: «Фантомас» (1—2-ги сериялары) 13.20, 16.40, 20.10 шактарда.

«ВОСТОК»: «Аас-неинжит болунар, уруглар» 16.50, 20.30, «Сылдыс өңү» 15.00, 18.40. шактарда.

«ПИОНЕР»: «Силерге көргүзүп бөрөн» 9.00, 10.45, «А-даң хаязы мында ырым-дыр» (2 серияда катал) 15.00, «Санниковтун чери» 12.30, 18.30, 20.45 шактарда.

Солун неделяда 6 катал
үнер

Пар. ама 2. Тираж 15.953 ЧАГЫГ № 2341.

Алдан-маадырларынч тура халышыны бастырганынын соода аларнын эрес-тиминин, амдырал-чурталгазынын болгаш аларнын-биле болгулаан анаа-ла тава-зылгалар дугайын амга чедир чоңа чугалаанып турар дамчыра чугаалар хей. Ыларын аразындан 3 чугааны ТДЛЭШ-нің эртем ажыдакчызы Ч. КУУЛАРЫНЧ чыгынын өзугаар бараалаттывы.

АЛГЫ ТОНДА ЧАШ УРУГНУЧ
ХОЛУНУЧ ИЗИ

Туттурган алдан-маадыр-ларын хос дооскар иштинге чүгө баштары көстүп чоруур кылдыр бектеп, төлөсөргө чү-дүргөш, шаажылаары-биле Улаастайге апарган. Оларын анаа үш хемин бедилринге турган «Шоран» деп кара-башынга коргулаан. Шой ап-таралар иштинге үткен чүгө бажы көстүп олурар, кылдыр олурткан, шоочалап каарга, карангыда кайаа иштинде холлар ымыкан карактары кы-лаанычыл олургулар тур-ган. Шаажылаадын шагы кээрге, «Шоранда» үндүртү-турда, оларын бирээзиниң алгы тонунуң артынга чаш

уругун холунуң изи чорая-нын өөрү көрүп каан.

— Идгеттер сени аал-ора-мында үндүр соортуң, эртен-де турда, чаш ажы-тодуг: «Күжүр атамны мычыманар!» деп, үстүг холлары-биле то-нулаа холбактаптып турган-дар. Күжүрчү холунуң изи ол тонунда артып кааптыр...

— Бистин бажымысы ке-зип каар. Чаш төлөүстүн са-лаазынын чараш изи кара черге кады хөмдүрбөзүңер! Моңу эки кижилер төрөзү че-риисе бедилриптер-лаа чада-ва, ой ызыргар, чажырып каалыраам — деп, бир-ле

тавынгыр эр сүмелзэн. Чаш уругун холунуң изин тондан долгандыр ойтан, ону «Шо-ран» иштинге чыткан аят комонга кымыл кааптар. Экинч көргөн, ол тонунд оюну аят ажаакчызы моол чалча кижиге тып алган, чорумалдар дамчыштыр бүүдү чоруду-кан.

Алдан-маадырларынч тура халышынын көскү хере-сезин бооп, чаш уругун холу-нуң изи бастыган, алдык оюу-дег, алгы тон бижыдыныс де-миселге кыйгынын ыдыктыг түтү дег, чоока чедир-ле ал-дар дамчып чорган дээр чү-ве.

МААДЫР УЗУН-БЕЛЕК

Алдан-маадырларынч баш-тыгыларынч бирээзи хөп дээш, чээрби ажыг харыг хо-го Узун-Белек турган. Улаас-тайга дөртөн дөрт кижиниң

бажын кезип шаажылаан тур-да, эңине аар килпиктеңиш-кнне тааарышкан кижил ол.

Шинтирин күөөсдерин кыл-гырган соода, ийн бүдүн де-

мир ичирбе-биле дужан каан, дитр кара, узун эрли «Шо-ран» иштинден чымы му-рунга үндүрүп экилген. Оон ийн холун мурунга хүдзеш,

Спорт Спорт Спорт
ХООРАЙНЫЧ БИРГИ
ЧЕРИ ДЭЭШ

БАСКЕТБОЛ. Кызыл хоорайныч бирги чери дээш баскет-бол маргылдаазы күш-культура коллективтериниң болгаш өөредилте черлериниң аразында эгелзэн. Ында эр улустун төс, херээженериниң чели командалы киржип турар.

Республика чемпиону «Динамо» баскетболистери уруглар-нын спорт школарынын командалары 82-49 сапта уткан. Башкы институтунун студенттери биле көдөз ажыг-айгыг техникуну-нун сугуруударын ужурагылазы солуп болган. Оюнуң башталгы чартында келер үениң башкылары мурун турган, ыңчалга-даа соогузурдир техникумун спортчулары шудугу, кызымак ойнаш, 61-59 сапта утап алган.

Шанналыг черлерин ап болур «Метис», «Динамо» коман-далары ужурашкан. Өмчелер баштайгы минутаалардан эгелзеш, соогуңе чедир дүргөн, организаты ойнааш, республика чем-пиону аштырышыкка тааарыштырган.

Херээженер командаларынч аразында маргылдаа база соолуп болуп турар. Көдөз ажыг-айгыг техникунуң уруглары кооператив училищенин спортчулары тилзэн. Уругларынч спорт школарынын командалы өөредилте-курс, комбинатынч сугурууларын узуп алган.

Б. АБРАМОВ.

ВОЛЕЙБОЛ. Найысаладың бирги чери дээш волейбол маргылдаазында эр улустун он бир, херээженериниң он ко-мандалы киржип турар.

Аэропорттун эр улус командалы «Кызыл туду» эргелеп-тин волейболлистерин чийт-биле тилеп алган. Хоорайын узус өөредилте килдизини спортчулары башкы институтунун сту-денттеринге уттурган. Геологтар, башкы училищенин, ко-дөз ажыг-айгыг техникунуң командалары боттарынын узур-даныкчыларын узуп алган.

Ю. РОДИН.

ЧАРТЫЫ ДООЗУЛГАН

Шыдыра маргылдаазы чедип салгы-биле чартым доо-зулган.

Республика чемпиону Н. Шинигов Тес-Хем районунун экономика 3. Майдыры эге көштерде-ле хей болдырыны албадан, кеш бурзартып чыдылган. Агы-биле ойнаш 3. Майдыр кара ноян тала-зынша шаап халадарын ора-дашса-даа, арай-ла арга-дур-жулга эвээр болганында адавадан Н. Шиниговте ут-турган.

Кызылдың шыдыраачызы

Ю. Белов Бай-Хаактын баш-кызы В. Хоомукунуң шавар халадашынында узур шын камгалап тургузуу шыдавын уттурган.

Мастерге кандидат М. Ады-оол чедип салгыда бедилчи-ниниң ойнааш, Д. Будунуң (Эрвин) уткан, Д. Канчыс В. Селиверстова, К. Кыргыс В. Смирнова уттурганнар.

М. Монгуш-Х. Урусовтук салгы ойнагышыаан, А. Бор-зенов-В. Луканов оларынч оюну сонгаартадыган.

Д. САЛЧАК.

РЕДАКЦИАНЫЧ
АДРЕЗИ: 667000

Бизил, Шетинки-Кравченко куудучу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторун 24-63, редакторун оралткыларын 35-24, пропала-килинин 23-54, харысалагач секретарын 23-35, партияда амырал килдизини 37-13, куалтура калдызын 23-54, кады ажы-лыг калдызын 21-47, үлөтүр килдизини 22-64, чага килдизини 41-27, информизаа база совет тургузуу калдызын 20-60, бүтгал-тарын 31-75, корректорларын 27-41. Солуг келбейн барганда 32-75 телефоңче долгас.

Тыза АССР-нің Министрлер Чөвүленин Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садкынын талазы-биле өргөлдөөн типографиязы. (Кызыл Шетинки-Кравченко куудучу бажы № 1), ТС-0148.